

12. Городовое положение 16 июня 1870 г. [Электронный ресурс] // Полное собр. Законов Российской империи. – Собрание (1825 – 1881) : Том 45 (1870) : Часть 1 : Законы (47862–48529). – Режим доступа : http://www.nlr.ru/e-res/law_r/search.php. – Заглавие с экрана.

13. Токарев В.Н. Харьковское городское самоуправление по Городовому положению 1870 года (историко-правовое исследование) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / В.Н. Токарев ; Национальная юридическая академия Украины им. Ярослава Мудрого. – Х., 1998. – 257 с.

14. Свердлик З.М. Организация работы с документами в органах киевского городского самоуправления согласно городовым положениям 1870 и 1892 гг. [Электронный ресурс] / З.М. Свердлик. – Режим доступа : <http://sibac.info/13032>. – Заглавие с экрана.

15. Текст проекта инструкций по ведению делопроизводства в городской думе. – Государственный архив г. Киева. – Ф. 163 – Оп. 39 – Спр. 89 – 33 арк.

16. Городовое положение 1892 г. // Свод законов Российской Империи. Т.2, – Кн. 1. – М., 1910. – С. 281-304.

УДК 378:[002:005] (477)

В.Г. Спрінсян

ПЕРЕДУМОВИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ДОКУМЕНТАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Аналізуються передумови підготовки менеджерів-документознавців у вищих навчальних закладах України в період інформатизації суспільства. Описано вплив принципів випереджуючої освіти, динамізму, фундаменталізації, інформатизації та прогностичності на характер планування та розробки навчальних дисциплін документно-аналітичного циклу в контексті проектів ЮНЕСКО. Описано структурно-логічні моделі підготовки магістрів інформаційної сфери.

Ключові слова: документаційний менеджмент, документознавство, дисципліна, випереджальна освіта, вища освіта, спеціаліст документно-аналітичної сфери діяльності.

V.G. Sprinsjan

THE PRECONDITIONS OF MODERN PREPARATION OF SPECIALISTS FROM DOCUMENTATION MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF UKRAINE

Analyses the peculiarities of the modern preparation of the managers-documenters in the Ukrainian institutions of higher learning in the information society. Describe how principles of advanced education, fundamentalization, informatization and predictability on the nature of planning and development of educational disciplines of the document-analytical cycle in the context of UNESCO projects. Describes the structural-logical model of preparation of graduates in information sphere.

Keywords: documentation management, scientific discipline of documentation, discipline, advancing education, higher education, specialist of the document-analytical spheres of activity.

Професія фахівця з документознавства та інформаційної діяльності з кожним роком стає все більш затребуваною сучасним суспільством, вона збагачується новими спеціалізаціями, розширюється її ринок праці. Закономірно посилюється інтерес. Широке предметне поле для подібних досліджень нині утворене працями відомих українських учених-теоретиків і практиків документної діяльності: В.В. Бездрабко, С.Г. Кулешова, Н.М. Кушнарєнко, М.С. Слободяника, Г.М. Швецової-Водки. Ними простежено історію професії від витоків до наших днів (Т.В. Кузнецова, Є.О. Плешкевич); розглянуто сукупність знань, умінь і навиків, якими повинен володіти сучасний документознавець (Т.В. Кузнецова); досліджено питання підготовки кадрів у контексті трансформації вищої освіти (О.В. Матвієнко), питання статусу, іміджу фахівців документної діяльності (Н.М. Кушнарєнко, О.В. Матвієнко); створення довідників інформаційного робітника (Р.С. Гіляревський, В.А. Мінкіна) та моделі фахівця з документознавства й інформаційної діяльності, яка включає документознавчий, інформаційно-аналітичний, комп'ютерно-технологічний та управлінський аспекти підготовки (І.В. Захарова, Н.М. Поліщук).

Важливими є також дослідження, присвячені проблемам розвитку української вищої освіти інформаційно-документного профілю в контексті проєктів ЮНЕСКО (Л.Я. Філіппова), перспективних напрямів розвитку професійної освіти в галузі комунікації (О.В. Терещенко), конституювання професії інформаційного працівника (Ю.С. Амельченко), сучасного стану підготовки майбутніх працівників сфери інформації (С.В. Мельник), впливу інфосфери на інформаційну професію (О.П. Воєводін, І.М. Сілютіна, М.М. Чурсін) тощо. Всі ці та багато інших актуальних питань інформаційної освіти та сучасних професійно-комунікативних технологій активно обговорюються на щорічній Одеській Міжнародній конференції (ОНПУ), на якій 2008 р. було створено Асоціацію документознавців України.

Результати досліджень дозволяють стверджувати, що у документознавстві формується новий науковий напрям – професіологія документального менеджменту. Проблема розробки професіограми працівника з документаль-

ного менеджменту, що сприяє розвитку професійних кадрів у галузі документознавства, а, отже, розвитку документознавчої професіології в її змістовному та функціональному (теоретичному та прикладному) аспектах, посідає чільне місце серед проблем сучасного документознавства в контексті вимог, що висувуються суспільством до фахівця документно-інформаційної сфери.

Утім, треба констатувати, що за двадцять років, протягом яких в Україні розвивається та суверенізується спеціальність «Документознавство та інформаційна діяльність», не з'явилося фундаментальних праць, присвячених вивченню документознавчої професіології, зокрема її розвитку в Україні, та розробці комплексного плану підготовки менеджера документно-аналітичної сфери, що б вирішував проблеми адаптації та соціалізації фахівця.

У даній статті поставлена мета охарактеризувати можливості сучасної підготовки фахівців з документального менеджменту в Україні на прикладі науково-методичної та навчальної діяльності кафедри документознавства та інформаційної діяльності Одеського національного політехнічного університету (ДІД ОНПУ).

Система освіти в суспільстві ХХІ ст. є не тільки найважливішим фактором соціально-економічного розвитку, а й одним із найважливіших стратегічних чинників виживання цивілізації та подолання її глобальної кризи. Однак, сучасна система освіти, як вітчизняна, так і західна, не справляється із завданням підготовки професіоналів майбутнього, значно відстаючи від вимог сучасного світу. Оскільки вона не встигає вчасно підготувати молодого фахівця до швидко змінюваних умов інформатизованого навколишнього середовища.

Усе це, з одного боку, стимулює науковий інтерес викладачів до проведення дискусій, конференцій, форумів, нових досліджень і розробок. З другого – веде до швидкого старіння знань, які отримують студенти. Більше того, існуючі нормативні документи в галузі підготовки фахівців з документального менеджменту (Державний стандарт вищої освіти, накази з організації навчального процесу, навчальні програми Міністерства освіти і науки України) не «встигають» не лише за

розвитком наукової сфери, а й за нагальними потребами суспільства у фахівцях, що володіють новітніми знаннями щодо технології створення, обробки, розповсюдження та використання документної інформації. Ці нормативні документи в галузі освіти наголошують на вузькій спеціалізації, що, як правило, веде до формування у студентів роз'єднаних несистемних знань, що не дають цілісного уявлення про майбутню професійну діяльність.

Наприклад, програма Міністерства освіти і науки України з навчального курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» під редакцією С.В. Шевчук та І.В. Клименко [10] «розтягує» вивчення цієї прикладної дисципліни на три семестри, включаючи важливі, але різноманітні тематичні модулі: «Законодавчі та нормативно-стильові основи професійного спілкування», «Професійна комунікація», «Наукова комунікація як складова фахової діяльності», де вивченню особливостей роботи з діловими паперами відводиться лише чотири теми (8 аудиторних годин). Крім цього, практично кожна тема цієї програми заслуговує більш детального та поглибленого вивчення. Таким чином, програма Міністерства освіти і науки України з навчального курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» має оглядовий характер, що відходить від принципу фундаменталізації освіти.

Показово, що в багатьох доповідях, представлених на II Міжнародному конгресі ЮНЕСКО «Освіта та інформатика» (Москва, 1996 р.), акцентується увага на необхідності фундаменталізації та інформатизації освіти з метою формування у молодих фахівців цілісного наукового світогляду, створення умов для безперервної самоосвіти [5, 32; 4; 1; 2; 8]. Вже 1998 р. ЮНЕСКО приступила до підготовки доповіді «ЮНЕСКО: горизонти 2020 року», в якій значна увага приділяється перспективній системі освіти [5, 21]. 2007 р. ЮНЕСКО опублікувала звіт Програми «Інформація для всіх», де вводиться поняття *інформація для життя*, а комунікація та знання розглядаються як рушійні сили прогресу, що сприяють підвищенню рівня і якості життя [9]. Таким чином, справедливим є твердження професора Л.Я. Філіппової, що «основні напрямки діяльності ЮНЕСКО можна вважати пер-

спективними орієнтирами для інформаційно-документаційної освіти України в контексті міжнародного інформаційного співтовариства» [7, 13].

У даному контексті важливо з'ясувати, якою інформацією необхідно володіти й оперувати постійно, а яка необхідна для того, щоб успішно орієнтуватися у стрімко змінюваному інформаційному просторі. Застосування цієї диференціації знань ефективно активізує принцип випереджаючої освіти.

Відповідно до цього принципу, основоположними випереджуваними елементами змісту освіти є не конкретні знання та вміння, а загальні характеристики освіченої особистості, серед яких: розвиток загальних здібностей, схильностей, інтересів, переконань, що сприяють адаптації людини до мінливого життя (Б.М. Бім-Бад); здатність використовувати отримані знання для вдосконалення діяльності (В. Горшенін); розвиток особистості учнів (А.М. Новиков); фундаментальні загальноосвітні знання, а також знання світоглядного плану (А.Є. Марон, К.К. Колін та ін.); розвиток творчих здібностей, навичок самоосвіти, умінь знаходити шляхи вирішення складних проблем (Л.В. Заніна та ін.). Необхідно зазначити, що науковці А.Є. Марон і В.І. Соколов підтримують погляди А.Д. Урсула і О.І. Субетто, справедливо відзначають, що випереджальна освіта сприяє становленню глобальної ноосферної свідомості, «відповідально-го розуму» [6].

У вищій освіті принцип випередження сприяє формуванню у студентів здатності до аналізу, прогнозування, передбачення розвитку подій як у повсякденному житті, так і в науковій діяльності. Тому, в навчальний план підготовки фахівців з документаційного менеджменту, кафедрою документознавства та інформаційної діяльності Одеського національного політехнічного університету були включені такі фундаментальні дисципліни: «Соціальна інформатика», «Документознавство», «Архівознавство», «Документаційний менеджмент», «Інформаційний менеджмент», «Інформаційні ресурси», «Інформаційний бізнес», «Інформаційно-аналітична діяльність», «Теорія комунікацій», «Соціальні комунікації», «Основи соціокомунікативної діяльності». Ці дисципліни дають усебічні системні

знання про об'єкт і предмет документно-інформаційної та соціокомунікативної діяльності, долаючи роз'єднаність наукових знань у цих науково-практичних галузях.

Саме системний підхід у вищій освіті допомагає навчити студентів самостійно вирішувати професійні завдання, що стоять перед менеджерами-документознавцями, своєчасно перебудовувати напрям і зміст своєї діяльності в умовах зміни технологій і вимог ринку (тим більше, що новітні програмні платформи управління документацією, такі як ERP і CRM-системи, потребують від їхніх користувачів управлінської моделі поведінки). Результатом

стала розробка кафедрою документознавства та інформаційної діяльності низки дисциплін магістерської підготовки: «Професійна актуалізація менеджера документно-інформаційної сфери», «Теорія та практика прийняття управлінських рішень», «Консалтинг в інформаційній діяльності».

Системний підхід до підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності виділяє п'ять структурно-тематичних навчальних напрямів дисциплін, а саме: документознавства та інформаційної діяльності, інформаційно-комп'ютерний, управлінський, юридичний та мовний (рис. 1).

Рисунок 1. Структурно-тематичні навчальні напрями дисциплін спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність»

У свою чергу, структурно-тематичний напрям «Документознавство та інформаційна діяльність» складається з дисциплін за двома блоками: документо-аналітична діяльність та інформаційно-комунікативна діяльність. До першого належать такі дисципліни документно-аналітичного циклу, як: «Організація і технології документаційного менеджменту», «Оргпроекування в системі документаційного менеджменту», «Сучасна організація держустанов України», «Референтська справа», «Кадрове діловодство», «Організація та документування діяльності державних органів влади», «Організація та документування роботи зі звернення громадян», «Документування трудових відносин», «Галузеве документування», «Організація документообігу», «Консолідація інтелектуальних ресурсів» та ін.

До дисциплін другого блоку «Інформаційно-комунікативна діяльність» належать: «Теорія комунікацій», «Соціальні комунікації», «Основи соціо-комунікативної діяльності», «Теорія і практика реклами», «Теорія і практика PR», «Сучасні PR-технології», «Креативні технології в рекламі» та ін.

Структурно-тематичний напрям «Управління» включає такі дисципліни, як: «Менеджмент», «Система влади та управління в Україні», «Інформаційний менеджмент», «Документаційний менеджмент», «Управління інформаційними ресурсами», «Теорія і практика прийняття управлінських рішень», «Моделі і методи прийняття рішень», «Управління персоналом», «Інформаційне забезпечення управління» та ін.

Юридичний напрям передбачає освоєння студентами знань у галузях адміністративного, цивільного, конституційного, трудового та

інтелектуального права; правового забезпечення документування; методики дослідження документів, їхніх реквізитів та виявлення підрбок; знання міжнародних стандартів документної діяльності та ін.

Інформаційна орієнтація системи освіти й подальшої професійної діяльності зумовлює нагальну необхідність формування у студентів інформаційно-комп'ютерної грамотності, а саме: освоєння знань з основ інформатики, комп'ютерних інформаційних технологій у документаційному менеджменті, інформаційної безпеки та захисту інформації; набуття навичок створення й обробки інформації в базах даних і знань, архівного зберігання електронних документів, організації конфіденційного документообігу, ведення електронного документообігу, забезпечення інформаційного сервісу в інтернеті.

Структурно-тематичний напрям «Мовний (за професійною спрямованістю)» передбачає поглиблене вивчення студентами професійно спрямованих української та іноземної мов, документної лінгвістики, основ стилістики та редагування, культури мови й ораторського мистецтва та ін.

Крім цього, студенти-документознавці повинні не тільки засвоювати широкий спектр усталених знань про документ, документаційні системи й потоки, документно-комунікаційну діяльність, професійно орієнтуватися в світі сучасних технологій (наприклад, нових гнучких систем електронного документообігу, методів та інструментів автоматизованої обробки даних, можливостей мережі Інтернет з метою оптимізації документної комунікації),

а й бути готовими до засвоєння нових знань, легко адаптуватися до нового високоавтоматизованого інформаційного середовища існування. Вказану проблему покликані вирішувати дисципліни, що формують прогностичне мислення майбутнього фахівця: «Алгоритми прогнозування соціокомунікативних процесів», «Інноваційний менеджмент у професійній інформаційній діяльності».

Структура курсів магістратури складається з трьох освітніх елементів:

Обов'язкові курси:

I. Методологія та організація наукових досліджень;

1. Наукова діяльність і патентознавство. Інтелектуальна власність;

2. Педагогіка та психологія вищої школи.

II. Курси спеціалізації:

1. Алгоритми прогнозування розвитку соціокомунікаційних процесів;

2. Професійна актуалізація менеджера документно-інформаційної сфери;

3. Консалтинг в інформаційній діяльності;

4. Інноваційний менеджмент у професійній інформаційній діяльності.

III. Курси за вибором.

Професійна кваліфікація магістрів, на зразок європейських університетів, може бути двох типів: дослідницькою або практичною (прикладною). Як наслідок – їхні професійні знання зумовлюють не тільки структурно-логічний механізм магістерської підготовки, а й орієнтовний вибір місць роботи випускників (рис. 2, 3).

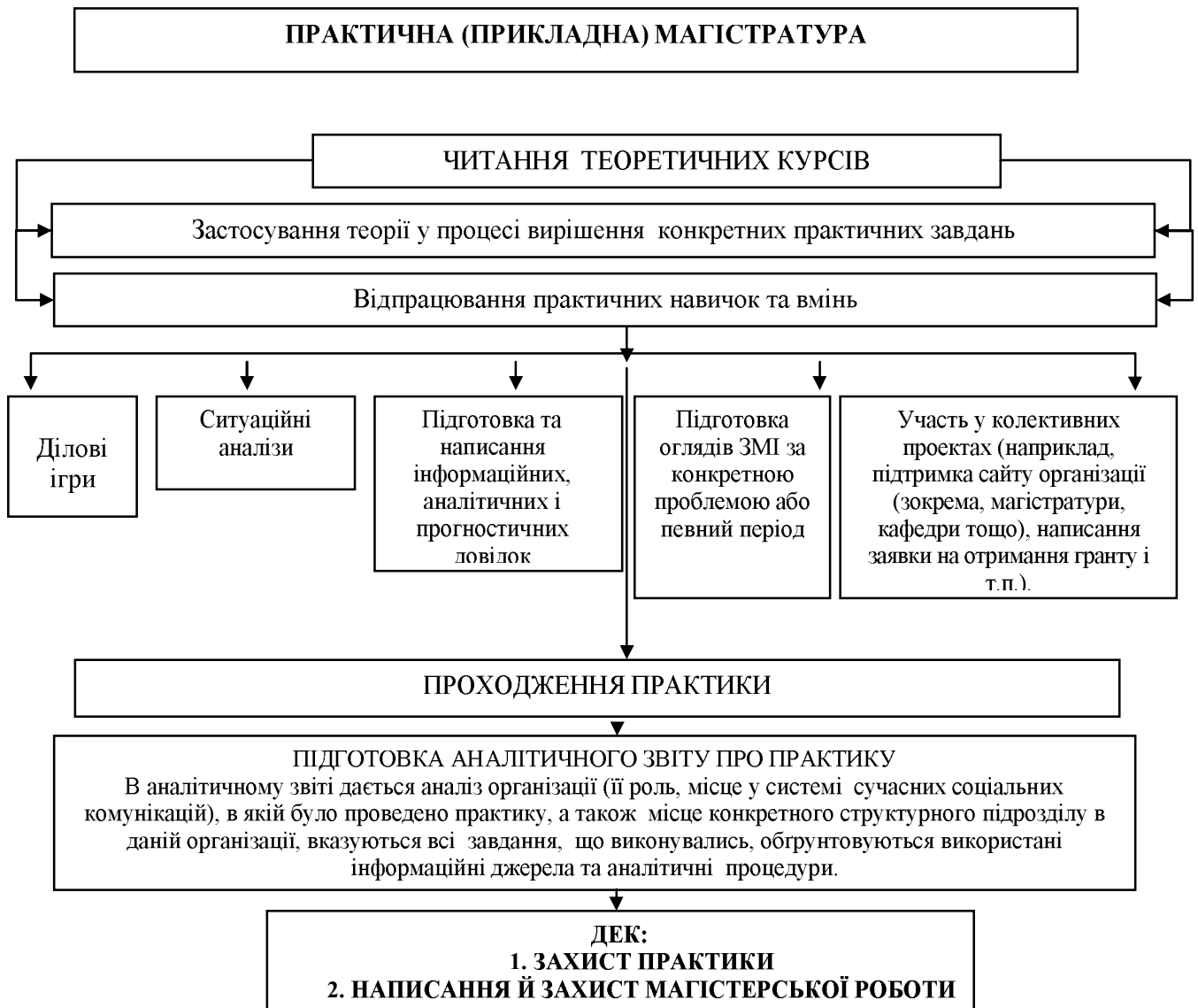

Рисунок 2. Структурно-логічна схема підготовки студентів у прикладній магістратурі за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність»

Місцями роботи випускників практичної магістратури за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність» можуть бути:

1. Державні організації:

1) адміністрації (обласні, міські, районні);

2) апарат керівництва (відповідних відомств, міністерств, служб, організацій і підприємств різних рівнів).

2. Недержавні організації (підприємства, організації, фірми, бізнес-структури).

3. Міжнародні організації.

Рисунок 3. Структурно-логічна схема підготовки студентів в дослідницькій магістратурі за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність»

Місцями роботи випускників дослідницької магістратури за спеціальністю «Документознавство та інформаційна діяльність» можуть бути: вищі навчальні заклади, науково-дослідницькі інститути, аналітично-інформаційні центри. Наприклад, з метою підвищення якості освіти на кафедрі документознавства та інформаційної діяльності Одеського національного політехнічного університету (ОНПУ) магістрантами періодично здійснюються самостійні аналітичні дослідження з низки проблем, а саме: підготовки спеціалістів документно-інформаційної сфери в ОНПУ з точки зору студентів; стану освітньої інфраструктури та ринку праці документно-аналітичної професії (зокрема, моніторинг наявних вакансій, резюме та вимог до працівника цієї галузі), що дає можливість не лише отримати зворотний зв'язок, але й «тримати руку на пульсі сучасного про-

фесійного життя» та розробити динамічну професіограму інформаційного працівника документно-аналітичної сфери.

Таким чином, усе вищевикладене дозволяє констатувати, що до найважливіших особливостей сучасної підготовки менеджерів-документознавців у вищих навчальних закладах України належать: випереджальний характер освіти, інформатизація та фундаменталізація навчальних дисциплін, пріоритетність науково-дослідних прогностичних напрямів у викладанні навчальних курсів. Важливою на даному етапі розвитку спеціальності «Документознавство та інформаційна діяльність» є консолідація зусиль дослідників та викладачів усіх вищих навчальних закладів України для створення теоретико-практичної бази розвитку документознавчої професіології та започаткування якісної підготовки фахівця з документаційного менеджменту.

Використані джерела

1. Громов Г.Р. Очерки информационной технологии / Г.Р. Громов. – М. : Изд-во ИНФОАРТ, 1992. – С. 20-27.
2. Каныгин Ю.М. Основы когнитивного обществознания (Информационная теория социальных систем) / Ю.М. Каныгин. – К. : Украинская Академия информатики, 1993. – С. 191.
3. Колин К.К. Актуальные проблемы социальной информатики / К.К. Колин // Социальная информатика – 93 : сб. науч. трудов. – М. : Наука, 1993. – С. 5-18.
4. Колин К.К. Опережающее образование и проблемы информатики / К.К. Колин // Международное сотрудничество. – М., 1996. – № 2. – С. 10-21.
5. Колин К.К. Социальная информатика : учеб. пособ. для вузов / К.К. Колин. – М. : Академический проект. – М. : Фонд «Мир», 2003. – 432 с.
6. Практическая Андрагогика : монография. Книга 2. Опережающее образование взрослых / под ред. д.п.н., проф. В.И. Подобеда, д.п.н., проф. А.Е. Марона. – изд. второе, доп. – СПб. : ГНУ ИОВ РАО, 2009. – 404 с.
7. Филиппова Л.Я. Развитие украинского высшего образования информационно-документного профиля в контексте проектов ЮНЕСКО / Л.Я. Филиппова // Информационное образование и профессионально-коммуникативные технологии XXI века : сб. матер. Междунар. науч.-практ. конф., Одесса, 11-13 сентября 2008 г. – С. 12-14.
8. Цвылѐв Р.И. Постиндустриальное развитие. Уроки для России / Р.И. Цвылѐв. – М. : Наука, 1996. – 206 с.
9. Отчет Программы ЮНЕСКО «Информация для всех» (2006-2007 гг.). Сектор коммуникации и информации [Электронный ресурс] / пер. с англ. Е.В. Малявская. – Режим доступа: http://www.ifarcom.ru/files/Documents/2009/ifar_report_2006_2007_rus.pdf. – Назва з екрана.
10. Українська мова за професійним спрямуванням : програма курсу для вищих навчальних закладів, які здійснюють підготовку фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра (спеціаліста, магістра медичного та ветеринарно-медичного спрямувань) [Електронний ресурс] / укл.: С.В. Шевчук, І.В. Клименко. Зі змінами, внесеними згідно з наказом МОН №259 від 29.03.10 р. – Режим доступа: http://www.mon.gov.ua/images/newstmp/2009_1/23_12/2/nakaz_mon_1150.doc. – Назва з екрана.

УДК 81'366:001.4:656.4/9

О.М. Тур

СУФИКСАЛЬНИЙ СПОСІБ ТВОРЕННЯ ТЕРМІНІВ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Стаття містить аналіз можливостей суфіксального способу творення термінів. Автор охарактеризував найпродуктивніші моделі творення термінів для позначення понять документознавчої галузі: абстрактних віддієслівних іменників, що є назвами процесів і дій, назв пристроїв і механізмів, людей за видом виконуваної ними роботи та ін.; причини заміни одних суфіксів іншими, зникнення непродуктивних суфіксів.

Ключові слова: терміни документознавства, деривація, похідні слова, творення слів за допомогою суфіксів, продуктивні моделі творення термінів.

О.М. Тур

SUFFIXAL WAY BUILDING TERMS DOCUMENTATION

The article deals with the analysis of variants of suffixal method of term formation. The author characterized the most productive models of term formation in order to determine the notions of the term system of documentation: abstract verbal nouns denoting the processes and actions, names of devices and mechanisms, persons according to their occupation etc.; the reasons of change one suffix by others, disappearance of unproductive suffixes.

Keywords: the term system of documentation, derivation, derivative words, suffixal word formation, productive model of term formation.